

INTERVJU SA RAIFOM DIZDAREVIĆEM

Sarajevo, februar 2020.

Gotovo dvadeset godina po okončanju rata na prostorima bivše Jugoslavije bilateralni problemi još uvijek nisu rešeni. Gde god se pojavi ekonomska inicijativa, izostane politička kohezija i blokira tu inicijativu. Kakvo je vaše viđenje, šta bi bile vaše preporuke praktičnih politika svim akterima u regionu kako bi se postavili znatno praktičnije i korisnije?

Ispričao bih vam na početku jedno moje iskustvo iz doba kad sam bio ministar spoljnih poslova: stalno sam razmišljao o tome kako mi imamo jako dobre odnose sa zemljama na svim kontinentima, ali ne i sa onim u susjedstvu. Smatrao sam da treba da se fokusiramo na neka pitanja multilateralnih odnosa u kojima postoji interes, potreba i korist svih balkanskih zemalja, i došao sam do zaključka da je svim zemljama na Balkanu usko grlo saobraćaj i da bi saradnja na tom planu svima koristila. Ideja mi je bila da se organizira sastanak ministara inostranih poslova balkanskih zemalja, koga nikada ranije nije bilo, ali na jedan novi, elastičan način, bez strogog dnevnog reda oko koga bi se svi posvađali, nego da to prosto postane razmišljanje svih da je dobro da se nađemo i zajedno to pripremimo. Moram da kažem da sam imao jako mnogo teškoća da sa tom idejom prođem u vrhu Jugoslavije, u predsjedništvu, jer to je veliki rizik bio... Nama ne treba ideja koja će propasti. U skladu sa opisanim iskustvom, ja mislim da bi neke multilateralne, zajedničke ideje bile pozitivno primljene, bilo da se radi o infrastrukturi, o komunikacijama ili o nečemu u vezi sa očuvanjem okoline; dakle, sve ono što bi bio neki zajednički stav balkanskih zemalja prema Evropskoj uniji. Međutim, ne mislim da je ideja o Malom Šengenu održiva, jer ne možete okupiti sve balkanske zemlje oko toga. Bosna i Hercegovina ne mogu sebi dozvoliti neka rješenja koja bi već teškoj unutrašnjoj situaciji mogla dodati nove probleme, ali ima čitav niz pitanja koja mi sa Srbijom možemo da riješimo i da malo

relaksiramo odnose. Umjesto da prihvatimo takva rješenja, mi ugrađujemo u njih neke kočnice, kao recimo u slučaju izgradnje auto-puta Beograd–Sarajevo. Ministru saobraćaja u Savjetu ministara BiH sam sugerisao da sa partnerima iz Srbije proba dogovoriti izgradnju ili završetak izgradnje ta tri mosta. I čim se prvi most završi, da se napravi parada, svečano otvaranje i slično; time se ljudima olakšava komunikacija, a to onda stvara drugačiju atmosferu.

Most koji su nazvali „Bratoljub” je izgrađen, ali nije u funkciji godinama i njegovo korištenje je zabranjeno.

To je nadmudrivanje oko bezveznih stvari. Dakle, ja mislim da treba naći nešto što je zajednička potreba i interes i što relaksirajuće djeluje na opštu atmosferu na Balkanu, a to će vjerovatno onda imati bar neki efekat uzdržanosti u bilateralnim svađama.

Srbija i Hrvatska su ključni akteri odnosa u regionu. Da li je izvesno njihovo približavanje ili je uzajamna tolerancija maksimalan domet njihovih odnosa?

I Srbija i Hrvatska još uvijek žive više u prošlosti nego u budućnosti. To opterećuje odnose između njih, i do stvarnog mirotvorstva među njima će teško doći u bliskoj budućnosti, iako postoji izvjestan prostor za umanjenje sukoba njihovih pretenzija. To je prvenstveno prostor ekonomskih, informacionih i informatičkih odnosa, koji mogu nadvladati politički stav, ali sve dok i Hrvatska i Srbija žive u prošlosti, teško je utvrditi neki makar misaoni koncept koji bi u njihovom stavu mogao konstruisati otklon od prošlosti kao konstantu u vizuri budućih odnosa.

Hrvatska je punopravna članica EU, u svojim spoljnopolitičkim prioritetima izjašnjava se u prilog integrisanja svojih suseda podrškom pregovaračkih procesa. Da li će moći da se uzdrži od uslovljavanja suseda rešenjem svojih bilateralnih pitanja?

Hrvatska nije lider eurointegracija nego se prosto veoma često postavlja nadmeno i dijeli lekcije BiH, želeći da sebi pripiše značaj mnogo veći od onog koji zaista ima.

Ali ipak, konstantan je uticaj interpleja između Srbije i Hrvatske na sve njihove susede, a njihovi se interesi prelamaju i očituju na mnogim, često ključnim unutrašnjim modelima interpleja.

Mi smo bukvalno izloženi stalnom pritisku Beograda jer je pola Bosne i Hercegovine stalna tema u Srbiji još od Dobrice, sve pod parolom „Jesmo izgubili Kosovo, al’ smo dobili Republiku Srpsku”. I sad u ovom zaoštavanju blokade ukupnog sistema življenja u Bosni i Hercegovini tema pripajanja i dalje je prisutna u Republici Srpskoj. U stvari, čitava Dodikova politika je od samog početka avanturistički separatizam, šovinizam, zatrovanost i inat u odnosima, posebno u nacionalnim odnosima u Bosni i Hercegovini. Niko nije amnestiran od ta tri faktora, tri uzurpatora predstavljanja interesa naroda, a nije bošnjački narod SDA, SDA je jedna stranka. Nije hrvatski narod HDZ, niti je srpski narod Dodik. Stranka koja dominira nije predstavnik istinskih interesa srpskog naroda ovdje. Ne može se stvoriti nekakva Herceg-Bosna, ne može se betonirati položaj Republike Srpske niti Federacije BiH. Dakle, mi ćemo trajno biti žrtva pritisaka iz Beograda, mada ostaje pitanje šta će se događati u samoj Srbiji jer ako gledate tu sjevlast Vučića, on će se, ja mislim, sam zapetljati u svoju političku agendu. Ako pogledate tu opoziciju u Srbiji, vidjećete da se ona ne razlikuje od vlasti kad je riječ o onome što je nacionalni ili politički diskurs – tamo nema opozicije koja ima neke progresivne ciljeve i nudi neke značajnije promjene. Mislim da su odnosi na Balkanu gori nego što su bili poslije krvoprolića, jer je bilateralnim odnosima na probleme prošlosti dodato sve ovo što se u neposrednoj prošlosti gomilalo i hipertrofiralo. U odnosima na Balkanu nema pomjeranja dok Srbija ne skine hipoteku Kosova jer nikada više nijedan dio Kosova neće biti Srbija: historijski gledano, ako realno ocjenjujemo situaciju, priča o nezavisnosti i samostalnosti Kosova je završena. Drugo, kad je u pitanju stanje u Crnoj Gori, ovo što se sada radi je jedan agresivni atak: tamo je u stvari Pravoslavna crkva u službi agresivne politike i ona zaista iz temelja drma Crnu Goru. Dakle, nema ozbiljne mogućnosti za poboljšanje bilateralnih odnosa između balkanskih zemalja i sad je pitanje kako i šta činiti što bi bar malo spuštalo tenzije.

Razgovor vodio Igor Davidović, istraživač CPES-a